

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.231:329

DOI 10.36919/3041-1149(Print).9.2025.219-226

М. С. Ромчук,

аспірант

НДІ державного будівництва

та місцевого самоврядування,

Національна академія правових наук України

email: romchuk99maxim@gmail.com

ORCID 0009-0003-4849-1507

**ІНСТИТУТ ПОСТІЙНОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ
ЯК ЧИННИК ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ**

Стаття присвячена дослідженню інституту постійного нейтралітету як міжнародно-правової категорії та його ролі в підтриманні глобальної безпеки. Проаналізовано історичні передумови виникнення нейтралітету, його закріплення в міжнародних договорах та еволюцію під впливом світових воєн і трансформацій міжнародної системи. Визначено ключові ознаки та зобов'язання постійно нейтральних держав, а також умови набуття й підтримання такого статусу. Розглянуто співвідношення нейтралітету з нормами Статуту ООН, а також дискусії щодо його актуальності в сучасних міжнародних відносинах. Наголошено на зростанні значення активного нейтралітету, що передбачає миротворчу діяльність, гуманітарну допомогу та посередництво в конфліктах. Підкреслено, що модернізація цього інституту здатна зберегти його ефективність як чинника стабільності в умовах глобалізаційних викликів і нових загроз міжнародній безпеці. Особлива увага приділяється питанням сумісності нейтралітету за участю держав у міжнародних організаціях і санкційних механізмах. Зроблено висновок, що постійний нейтралітет зберігає потенціал, але потребує адаптації до сучасних реалій. Доведено, що за умови оновлення його концептуальної бази нейтралітет може відігравати важливу роль у формуванні нових підходів до запобігання конфліктам. Крім того, він може стати інструментом посилення міжнародної співпраці в гуманітарній і безпековій сферах. Дослідження також підкреслює, що ефективна реалізація принципів нейтралітету вимагає консолідованої підтримки міжнародної спільноти. Розглянуті приклади держав свідчать, що за умови дотримання правових і політичних зобов'язань нейтралітет здатен залишатися дієвим механізмом міжнародної стабільності.

Ключові слова: постійний нейтралітет, міжнародне право, глобальна безпека, Статут ООН, миротворчість, міжнародні відносини.

Постановка проблеми та її актуальність. Політика нейтралітету є формою підтримки світової безпеки в світі. Нейтралітет є міжнародно-правовим інститутом, комплексом заходів щодо захисту держави від економічних, географічних і політичних наслідків воєн, а також від експансіоністської агресії налаштованих держав [1, с. 5].

Важливо зазначити, що в початковому розумінні «нейтралітет» як непричетність до боротьби за існування та перевагу розглядався лише як тимчасовий політичний чинник і не міг виступати правовим статусом. Держава, подібно до людини, не мала можливості відмовитися від боротьби за власне виживання. Однак з часом після світових воєн, значних людських втрат і серйозних економічних наслідків інститут нейтралітету поступово набував більшого значення.

Сучасний інститут постійного нейтралітету держави виник у XIX ст. і визначив міжнародно-правовий статус Швейцарії, потім Бельгії та Люксембургу. У другій половині XX ст. унаслідок тодішньої геополітичної ситуації його набули Австрія та Лаос. Після закінчення холодної війни питання постійного нейтралітету держави іноді обговорюються політиками та юристами-міжнародниками, які виробляють нові концепції зовнішньої політики України окремих країн. Отже, концепція постійного нейтралітету зазнала видозмінювання із плином часом і зміною історичних епох.

У декларації про державний суверенітет 1990 р. Україна заявляла про намір мати нейтралітет і не брати участь у військових блоках. Зі здобуттям незалежності Україна проголосила політику «євроатлантичної інтеграції», в межах якої вищим керівництвом наголошувалось про наміри вступити в ЄС і в НАТО. Після російського захоплення Криму та війни на сході Верховна Рада України 2014 року офіційно затвердила відмову України від позаблоковості [2].

У сучасному світі, що характеризується загостренням воєнних конфліктів, посиленням гібридних загроз, кіберзлочинністю та зростанням впливу недержавних акторів, питання збереження й трансформації інституту постійного нейтралітету набуває особливого значення. Історично нейтралітет забезпечував малим і військово слабким державам механізм захисту від агресії та втягування у війни, однак сьогодні його класичні форми втрачають первісну ефективність. Водночас відмова від цього інституту може зменшити стабільність міжнародної системи. Актуальність проблеми полягає в потребі наукового переосмислення змісту нейтралітету як міжнародно-правової категорії, визначення його місця в сучасній архітектурі безпеки й можливостей його модернізації в умовах глобалізації та нових викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія постійного нейтралітету держави є предметом розгляду в юридичних і політичних науках, а також у публіцистиці. Хоча в кожному з цих контекстів це поняття має схожі риси, його зміст значною мірою варіюється залежно від дискурсу.

Термін «нейтралітет» використовується в політологічних публікаціях, що відображає зовнішньополітичну діяльність країн. Це зі свого боку створює понятійну розбіжність, що може затемнювати правовий аспект цієї категорії. У міжнародному праві постійний нейтралітет поряд з військовим є юридичним інститутом, який регулюється як звичаєвими, так і договірними нормами. Односторонні декларації окремих країн, а також концепції зовнішньої політики, що стосуються нейтралітету, не мають міжнародно-правової сили.

Аналіз публікацій у досліджуваній сфері дає підстави стверджувати, що в доктрині спостерігаються термінологічні неточності, поєднання юридичних і політологічних категорій, а також різночитання норм, які регулюють інститут постійного нейтралітету держави. У результаті його значення в сучасних міжнародних відносинах тлумачиться не повністю коректно.

Мета статті полягає в науковому аналізі еволюції та сучасного значення інституту постійного нейтралітету в міжнародному праві, визначенні його ролі в системі глобальної безпеки, дослідженні юридичних і політичних аспектів нейтрального статусу держав, а також оцінюванні можливостей його адаптації до сучасних викликів міжнародних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку міжнародного права інститут постійного нейтралітету держави є конститутивним. Це означає, що його набуття вимагає визнання хоча б однією іншою державою. У зв'язку з цим політика нейтралітету не є предметом міжнародного права.

Постійний або повний нейтралітет означає такий нейтральний статус, за якого держава набуває нейтралізованого положення на підставі спеціальних угод і взятих на себе зобов'язань, що діють як у мирний, так і у воєнний період. У цьому розумінні нейтралітет вважається постійним, не має жодних часових обмежень і є безстроковим. Держава із схожим статусом бере на себе обов'язок утримуватися від дій та ситуацій, які можуть стати приводом до війни, а також від участі у воєнних союзах.

Обов'язковою умовою закріплення статусу постійного нейтралітету за державою є політичне та юридичне визнання такого світовою спільнотою, а також гарантування міжнародними угодами за умови прийняття державою зобов'язань незастосування сили у відносинах з іншими країнами, за винятком оборони від агресії, та неприєднання до угод, які можуть втягнути її у війну [3, с. 51].

Кількість держав, які є постійно нейтральними й визнаними міжнародною спільнотою, є обмеженою. Наразі лише до десятка держав у Європі вважаються нейтральними, хоча вони засуджують РФ за розв'язання найбільшої війни на континенті з часів Другої світової та підтримують Україну політично, гуманітарно, а також долучились до санкцій проти РФ [2].

Незважаючи на те, що нейтралітет переважно як політична категорія відомий ще з античності й середньовіччя, він став інститутом міжнародного права лише в XIX столітті, охоплюючи два види: військовий і постійний. Традиційно нейтралітет держави розглядався в контексті збройного конфлікту, коли третя держава могла залишатися нейтральною (не брати участь у конфлікті) або вступати в нього, приєднавшись до однієї зі сторін.

Варто зазначити, що до XIX століття нейтралітет регулювався лише міжнародним звичаєвим правом [4, с. 15]. 1815 року під час Віденського конгресу Швейцарія здобула статус постійно нейтральної держави. До цього часу країна вже проводила політику нейтралітету, принципи якої стали основою її міжнародно-правових зобов'язань. 1815 р. Швейцарія зобов'язалася дотримуватися норм військового нейтралітету навіть у мирний час і не вдаватися до дій, що можуть призвести до війни. Ті країни, які визнали цей статус (серед яких Франція, Велика Британія та ін.), також взяли на себе зобов'язання щодо Швейцарії.

Завдяки численним міжнародним договорам, укладеним у XIX – на початку XX століття, статус постійно нейтральних країн отримали також Бельгія, Люксембург і Гондурас. Отже, з XIX століття постійний нейтралітет став предметом регулювання договірної права. Варто зазначити, що країни, які набували статусу постійно нейтральних, часто сприймалися як військово та політично слабкі, і їхній нейтральний статус часто ставав результатом компромісу між державами, які розподіляли свої геополітичні зони впливу та створювали буферні території [5, с. 50].

Перша світова війна позначила кінець «золотого століття» постійного нейтралітету, періоду, впродовж якого розширювались права та обов'язки нейтральних держав і країн, що визнавали цей статус. Від XIX століття обов'язки нейтральних держав охоплюють не лише утримання від участі в збройних конфліктах, але й утримання від будь-яких дій, які могли б спричинити війну. Багато договорів, що визначали статус постійного нейтралітету, містили гарантії його дотримання. Країни, які визнають цей статус, брали на себе зобов'язання щодо захисту нейтралітету держави від агресії з боку третіх країн, як це, зокрема, відбувалося у випадку Швейцарії. Отже, виконання зобов'язань щодо постійного нейтралітету не покладалося лише на держави, які були сторонами договору, але й на інші країни.

Ухвалені 1907 р. Гаазькі конвенції підтвердили принципи ведення воєн, які мали раніше характер простого права. Статус нейтральних країн під час збройних конфліктів було врегульовано V та XIII Конвенціями, проте юристи їхній зміст оцінювали як недостатнє, «просочене духом XIX століття» [6, с. 52; 7, с. 21].

Під час Першої та Другої світових воєн статус постійного нейтралітету був порушений як Німеччиною, так і антигітлерівською коаліцією, що призвело до зниження довіри до цього інституту міжнародного права. Статут ООН не містить положень, що регулюють постійний нейтралітет держав, а також не визначає конкретних зобов'язань для держав, які мають цей статус. На думку авторів Статуту ООН, загальний механізм забезпечення миру в рамках ООН не передбачає можливості для держав залишатися нейтральними [8, с. 77–91]. Це спричинило виникнення думок серед деяких учасників дискусій про «старіння» поняття постійного нейтралітету та його можливе зникнення як із міжнародного права, так і з практики міжнародних відносин [9, с. 101].

Аргументація цієї тези виглядає так. По-перше, згідно зі ст. 2 п. 6 Статуту ООН, його положення є обов'язковими для всіх держав світу, включно із тими, які не є членами ООН (згідно з принципом міжнародного права). По-друге, ст. 2 п. 4 Статуту ООН забороняє застосування сили в міжнародних відносинах, що фактично робить війну незаконною, за винятком випадків самозахисту. Тому основна історична мета постійного нейтралітету – забезпечення того, щоб нейтральні держави не брали участь у збройних конфліктах, – досягається через основні норми Статуту ООН. Водночас у разі війни відповідальність за її припинення та введення санкцій

проти агресора покладається на Раду Безпеки ООН, і її рішення, охоплюючи введення економічних і військових санкцій, є обов'язковими для всіх держав незалежно від того, чи мають вони статус постійного нейтралітету.

У міжнародно-правовій доктрині неодноразово обговорювалася сумісність статусу постійно нейтральної держави з членством у міжнародних організаціях. Упродовж тривалого часу швейцарська доктрина була схильна до негативного ставлення до такого поєднання, що змінилося лише після закінчення холодної війни. Це можна розглядати як результат глобалізації, зокрема боротьби з тероризмом після подій 2001 року в США. З іншого боку, австрійські юристи з моменту відновлення суверенітету Австрії дотримувались іншої думки. Прийняття Австрії до ООН 1955 року стало важливим кроком у вирішенні цієї правової колізії. Зазначимо, що зміни стосувалися не самого змісту інституту постійного нейтралітету, а лише доктринального розуміння можливості його збереження в конкретних обставинах [10, с. 409].

Наразі влада Австрії готова обговорювати відмову від нейтрального статусу країни та вступ до НАТО через російську загрозу. Таку заяву нещодавно зробила очільниця МЗС Австрії Б. Майнль-Райзінгер в інтерв'ю німецькій газеті Die Welt, опублікованому 26 червня 2025 р. «Зрозуміло, що один лише нейтралітет нас не захистить, – зазначила вона. – На тлі все більш невизначеної ситуації з глобальною безпекою та агресивною рф Австрія захищає інвесторів нашої оборонної можливості, а також партнерські відносини» [11].

Дотримання зобов'язань постійно нейтральної держави в умовах членства в ООН та ЄС можливе лише за умови, що інтеграційні організації під час застосування санкційної політики не зобов'язуватимуть нейтральних членів вчиняти дії, які суперечать їхньому статусу (наприклад, Рада Безпеки ООН не залучає збройні сили нейтральних держав до військових санкцій).

Окремі міжнародні правники вказують на несумісність інституту постійного нейтралітету із сучасним міжнародним правом, аргументуючи це тим, що збереження нейтралітету стає неможливим, коли «світова спільнота об'єднується проти агресора» [12, с. 162].

Проте такі думки про «старіння» інституту постійного нейтралітету не мають обґрунтованості. Це підтвердила Комісія ООН з питань міжнародного права, яка висловилася на користь принципу нейтралітету. Вона зазначила, що цілі постійного нейтралітету гармонійно співвідносяться із цілями Статуту ООН. Крім того, Міжнародний суд у консультативному висновку щодо законності загрози ядерною зброєю чи її застосуванням підтвердив, що принцип нейтралітету має принципове значення, схоже до інших гуманітарних принципів і норм. Отже, повага до статусу постійного нейтралітету державами інших країн є виконанням міжнародних зобов'язань, закріплених у Статуті ООН. У рамках сучасного розвитку міжнародного права радше можна свідчити про еволюцію змісту інституту постійного нейтралітету, ніж про його зникнення.

З міжнародно-правової практики випливає, що набуття статусу постійно нейтральної держави можливе лише за умови його визнання іншими країнами. Отже, як інститут права, державна нейтральність має конститутивний характер. Наразі немає підтверджень отримання такого статусу виключно через одностороннє рішення держави. Досі окремі держави отримували статус постійно нейтральних через: багатостороннє визнання, тобто за допомогою укладення договорів між державами, зацікавленими в збереженні країни з таким статусом (наприклад, Швейцарія); односторонні акти визнання, що слідували після внутрішньодержавного рішення про набуття відповідного статусу (наприклад, Австрія).

Так, на підставі міжнародних договорів постійно нейтральними є такі Європейські країни, як Швейцарія, Австрія. До країн, що проводять політику нейтралітету, належать Фінляндія, Швеція, Ірландія. Така політика не створює жодних міжнародно-правових наслідків. Можна погодитися з тим, що в окремих країнах нейтралітет розглядався переважно як концепція, що визначала напрям їхньої зовнішньої політики.

Випадок Швейцарії свідчить, що визнання її постійного нейтралітету відбулося під час міжнародних конференцій і за допомогою укладення багатосторонніх угод. Для Австрії цей процес реалізовано через обмін дипломатичними нотами з більшістю держав, які існували 1955 року. Такі документи містять базові положення, які можна вважати основою інституту постійного нейтралітету, а також додаткові, факультативні норми. Договірні норми підкріплюються

міжнародним звичаєвим правом, що застосовується і в умовах сучасних викликів для міжнародної безпеки, зокрема: «приватизації» збройних конфліктів, кіберзагроз, міжнародного тероризму, тобто у сферах, які не врегульовані угодами про постійний нейтралітет.

Аналіз ключових зобов'язань, що впливають зі статусу постійно нейтральної держави, свідчить, що вони охоплюють: заборону участі в міжнародних збройних конфліктах, зокрема надання будь-якої військової, економічної чи фінансової допомоги воюючим сторонам; заборону входження до військових союзів та альянсів; заборону розміщення на своїй території військових баз і технічних об'єктів іноземних держав; обов'язок забезпечувати дієвий захист суверенітету та власного нейтрального статусу; проведення політики добросусідства, тобто утримання від дій, що здатні провокувати міжнародну напруженість.

У деяких випадках ці зобов'язання доповнювалися додатковими положеннями, наприклад заборонаю будівництва укріплень (Люксембург) або обов'язком інформувати про стан державної політики (Камбоджа).

Жоден акт, що встановлює постійний нейтралітет, не містить визначеного переліку підстав для його припинення. Проте можна припустити, що, залежно від способу встановлення статусу, його втрата може бути наслідком: виходу з міжнародного договору, який закріплює або підтверджує постійний нейтралітет, особливо в разі війни чи порушення сторонами зобов'язань; *desuetudo* – припинення дії звичаєвої норми про постійний нейтралітет; втрати міжнародно-правової суб'єктності держави, що має цей статус.

До позадоговірних способів втрати статусу постійного нейтралітету належить *per facta concludentia*, тобто систематичне невиконання державою, що має цей статус, передбачених для неї зобов'язань [5, с. 214–221].

Зобов'язання країн, які визнають статус постійно нейтральної держави, передбачають: повагу до її суверенітету й територіальної цілісності; утримання від залучення її до міжнародних збройних конфліктів; невтручання в її внутрішні справи.

Важливо підкреслити, що держава, яка має статус постійно нейтральної, зберігає всі права, пов'язані з міжнародно-правовою суб'єктністю, відповідно до ст. 2 Статуту ООН, яка закріплює принцип суверенної рівності всіх держав, а також згідно з Декларацією про принципи міжнародного права. Специфіка цього статусу полягає в поєднанні рівності з іншими країнами та одночасному формальному обмеженні сфери зовнішньої політики, спрямованої на забезпечення власної безпеки й підтримання міжнародної стабільності.

Очевидно, що зобов'язання, які впливають зі статусу постійного нейтралітету, фактично збігаються з тими, що закріплені в Статуті ООН і мають імперативний характер (*iuris cogentis*). У зв'язку з цим ухвалення Статуту ООН стало підґрунтям для тверджень про «застарілість» і «надлишковість» інституту постійного нейтралітету в сучасному міжнародному праві. Якщо дотримуватись такої логіки, можна стверджувати, що всі держави світу є нейтральними, доки вони виконують положення Статуту ООН і не вступають у військові союзи. Така позиція базується на тому, що Статут ООН зобов'язує кожну країну: поважати суверенітет і територіальну цілісність інших держав; утримуватись від застосування сили або загрози її використання щодо інших країн; не втягувати інші держави в збройні конфлікти.

Оскільки на сучасному етапі розвитку міжнародного права дотримання постійного нейтралітету фактично означає виконання положень Статуту ООН, перед цим інститутом відкриваються нові перспективи, і він може набути додаткових характеристик.

У сучасних умовах постійно нейтральні держави здатні відігравати значну роль у мирному врегулюванні конфліктів і створенні атмосфери міжнародної довіри. Спостерігається тенденція до активної участі таких країн у міжнародній діяльності, зокрема у сфері гуманітарної допомоги та захисту прав людини.

Поширеною практикою стало розміщення на території постійно нейтральних держав штаб-квартир міжнародних організацій. Так, у Відні розташовані офіси IAEA, UNIDO, секретаріат ОБСЄ, а в Женеві – європейська штаб-квартира ООН. Збройні сили Австрії брали участь у миротворчих операціях ООН у Лівані (UNFIL), на Кіпрі (UNFICYP), у Західній Сахарі (MINURSO), а також в операціях ЄС у Конго (EUSEC) та НАТО в Косові (KFOR).

Швейцарія до 2015 р. представляла інтереси США на Кубі та Куби в США, а також інтереси Ірану в Саудівській Аравії, Єгипті та Гані. Це свідчить, що постійно нейтральні держави можуть сприяти встановленню миру, виконувати функції посередників і надавати гуманітарну допомогу. Подальший розвиток такої діяльності здатний трансформувати історично сформований пасивний нейтралітет, спрямований на уникнення участі в збройних конфліктах, в активний нейтралітет, який передбачає дії у сфері стабілізації міжнародної безпеки та врегулювання конфліктів.

Глобалізація, як і для міжнародного права загалом, становить виклик і для інституту постійного нейтралітету, особливо в її проявах, пов'язаних із науково-технічним прогресом, що охоплює весь світ, детериторіалізацією та появою нових загроз міжнародній безпеці. Інтеграційні процеси та зростання впливу недержавних суб'єктів (глобальних корпорацій) послаблюють національний суверенітет і зменшують можливість держав із таким статусом самостійно формувати власну зовнішню політику. Ці питання врегульовуються нормами звичаєвого права загалом на основі практики Швейцарії, зокрема у сфері торгівлі зброєю та використання сучасних військових технологій [7].

На сучасному переломному етапі розвитку інституту постійного нейтралітету його збереження потребує, щоб зазначена практика залишалася загальновизнаною та супроводжувалася *opinio iuris*. Досі актуальною існує теза, висловлена П. ДеСтефано 1977 р., що міжнародне право перебуває в стані *in transitu*, тобто в процесі переходу від початкового до більш розвиненого рівня як зі структурного, так і з морального погляду [13, с. 17]. Отже, постійний нейтралітет не зник із міжнародної практики, хоча його зміст і сутність поступово набувають радше політичного, ніж юридичного характеру. Його посилення та модернізація можуть стати позитивним чинником розвитку мирних міжнародних відносин.

Висновки. Інститут постійного нейтралітету історично відіграв важливу роль у забезпеченні міжнародної стабільності, виступаючи інструментом мінімізації ризиків збройних конфліктів і засобом збереження суверенітету держав у складних геополітичних умовах. Його поява була зумовлена потребою в захисті малих і військово слабких країн від втягування у війни, а його розвиток у XIX–XX століттях супроводжувався формалізацією через міжнародні договори та звичаєве право. Проте з часом унаслідок трансформації міжнародних відносин і зміни механізмів глобальної безпеки цей статус почав втрачати своє первинне значення.

Сучасні виклики – глобалізація, інтеграційні процеси, посилення ролі недержавних акторів і нові форми загроз (кіберзлочинність, міжнародний тероризм, приватизація збройних конфліктів) – зумовлюють перегляд класичних підходів до нейтралітету. Хоча окремі держави продовжують підтримувати цей статус, його юридична складова поступово трансформується, набуваючи політичного змісту. Водночас міжнародне право, зокрема Статут ООН, уже закріплює ключові принципи, що традиційно визначали нейтральні країни: заборону агресії, повагу до суверенітету та зобов'язання утримуватися від втручання в збройні конфлікти.

Попри дискусії про «застарілість» інституту постійного нейтралітету, практика ряду держав демонструє, що він здатен залишатися дієвим за умови його адаптації до сучасних умов. Перехід від пасивного нейтралітету, спрямованого лише на уникнення воєн, до активного нейтралітету, який охоплює посередництво, участь у миротворчих місіях і розвиток гуманітарного співробітництва, може надати йому новий зміст. Отже, модернізований нейтралітет може й надалі виконувати функцію стабілізаційного чинника міжнародних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Телешецький О. І. Міжнародно-правове регулювання інституту нейтралітету. Київ, 2021. 20 с.
2. Цюпин Б. 10 країн Європи, які називають себе нейтральними. 2023. URL : <https://www.holosameryky.com/a/7243957.html>
3. Дробінова І. В. Інститут постійного нейтралітету: пережиток минулого чи перспектива майбутнього? *Міжнародні читання, присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського* : матеріали Міжнародної конференції, м. Одеса, 22–23 жовтня 2010 р. Одеса, 2010. С. 51–53.
4. Wani K. *Neutrality in International Law. From the Sixteenth Century to 1945*. New York : Routledge, 2017. 206 p.

5. Czachor R. Stała neutralność państwa w prawie międzynarodowym publicznym. Wrocław : Instytut Profesjonalnego Rozwoju, 2021. 288 s.
6. Abbenhuis M. M. 'Too Good to Be True?' European Hopes for Neutrality Before 1914. Small Powers in the Age of Total War, 1900–1940 / ed. by H. Amersfoort, W. Klinkert. Leiden ; Boston : Brill, 2011. P. 27–55.
7. Spring A. The International Law Concept of Neutrality on the 21st Century. An Analysis of Contemporary Neutrality with a Focus on Switzerland. Zürich : Dicke, 2014. 294 p.
8. Komarnicki T. The Problem of Neutrality under the United Nations Charter. *Transactions of the Grotius Society*. 1952. Vol. 38. C. 77–91.
9. Fenwick C. G. Is Neutrality Still a Term of Present Law? *American Journal of International Law*. 1969. Vol. 63. Issue 1. P. 100–102. DOI : 10.2307/2197195
10. Zemanek K. Neutral Austria in the United Nations. *International Organizations*. 1961. Vol. 15. Issue 3. P. 408–422.
11. Could Neutral Austria Join NATO Following Russian Aggression? / Kyiv Post. 2025. URL : <https://www.kyivpost.com/post/57059>
12. Schindler D. Neutrality and Morality: Developments in Switzerland and in the International Community. *American University International Law Review*. 1998. Vol. 14. Issue 1. P. 155–170.
13. DeStefano P. L. The Emerging Moral Framework of International Law. *Fordham International Law Journal*. 1977. Vol. 1. Issue 1. P. 1–20.

REFERENCES

1. Teleshetskyi, O. I. (2021). Mizhnarodno-pravove rehuliuвання institutu neitralitetu [International legal regulation of the institution of neutrality]. Kyiv, 20 [in Ukrainian].
2. Tsiupyn, B. (2023). 10 krain Yevropy, yaki nazyvaiut sebe neitralnymi [10 European countries that call themselves neutral]. URL : <https://www.holosameryky.com/a/7243957.html> [in Ukrainian].
3. Drobinova, I. V. (2010). Instytut postoiinoho neitralitetu: perezhytok mynuloho chy perspektyva maibutnoho? [The institution of permanent neutrality: an anachronism or a prospect for the future?]. *Mizhnarodni chytannia, prysviacheni pamiaty profesora Imperatorskoho Novorosiiskoho universytetu P. Ye. Kazanskoho* : materialy Mizhnarodnoi konferentsii, m. Odesa, 22–23 zhovtnia 2010 r. Odesa. 51–53 [in Ukrainian].
4. Wani, K. (2017). Neutrality in International Law. From the Sixteenth Century to 1945. New York : Routledge. 206 [in English].
5. Czachor, R. (2021). Stała neutralność państwa w prawie międzynarodowym publicznym [Permanent neutrality of the state in public international law]. Wrocław : Instytut Profesjonalnego Rozwoju. 288 s. [in Polish].
6. Abbenhuis, M. M. (2011). 'Too Good to Be True?' European Hopes for Neutrality Before 1914. In H. Amersfoort, W. Klinkert (Eds.), *Small Powers in the Age of Total War, 1900–1940* (pp. 27–55). Leiden ; Boston : Brill [in English].
7. Spring, A. (2014). The International Law Concept of Neutrality on the 21st Century. An Analysis of Contemporary Neutrality with a Focus on Switzerland. Zürich : Dicke. 294 p. [in English].
8. Komarnicki, T. (1952). The Problem of Neutrality under the United Nations Charter. *Transactions of the Grotius Society*. 38, 77–91 [in English].
9. Fenwick, C. G. (1969). Is Neutrality Still a Term of Present Law? *American Journal of International Law*. 63 (1), 100–102. DOI : 10.2307/2197195 [in English].
10. Zemanek, K. (1961). Neutral Austria in the United Nations. *International Organizations*. 15 (3), 408–422 [in English].
11. Could Neutral Austria Join NATO Following Russian Aggression? / Kyiv Post. 2025. URL : <https://www.kyivpost.com/post/57059> [in English].
12. Schindler, D. (1998). Neutrality and Morality: Developments in Switzerland and in the International Community. *American University International Law Review*. 14 (1), 155–170 [in English].
13. DeStefano, P. L. (1977). The Emerging Moral Framework of International Law. *Fordham International Law Journal*. 1 (1), 1–20 [in English].

M. S. Romchuk. THE INSTITUTE OF PERMANENT NEUTRALITY AS A FACTOR OF GLOBAL SECURITY: LEGAL PRINCIPLES AND TRANSFORMATION

The article is devoted to the study of the institution of permanent neutrality as an international legal category and its role in maintaining global security. The historical prerequisites for the emergence of neutrality, its consolidation in international treaties and its evolution under the influence of world wars and transformations of the international system are analyzed. The key features and obligations of permanently neutral states are determined, as well as the conditions for acquiring and maintaining such a status. The correlation of neutrality with the norms of the UN Charter is considered, as well as discussions on its relevance in modern international relations. The growing importance of active neutrality, which involves peacekeeping activities, humanitarian aid and mediation in conflicts, is emphasized. It is emphasized that the modernization of this institution can maintain its effectiveness as a factor of stability in the face of globalization challenges and new threats to international security. Particular attention is paid to the issues of compatibility of neutrality with the participation of states in international organizations and sanctions mechanisms. It is concluded that permanent neutrality retains potential, but requires adaptation to modern realities. It is proven that, provided its conceptual framework is updated, neutrality can play an important role in the formation of new approaches to conflict prevention. In addition, it can become a tool for strengthening international cooperation in the humanitarian and security spheres. The study also emphasizes that the effective implementation of the principles of neutrality requires consolidated support from the international community. The considered examples of states show that, provided that legal and political obligations are observed, neutrality can remain an effective mechanism for international stability.

Key words: permanent neutrality, international law, global security, UN Charter, peacekeeping, international relations.